

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Hranice efektivního a udržitelného fungování obcí v Česku – příklad ORP Litomyšl a Chrudim

Autor práce: Bc. Jan Šel

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Autor se v rámci své práce zabývá zajímavou, avšak velice těžkou otázkou fungování nejmenších obcí. Hledá hranici efektivního a udržitelného fungování malých obcí v Česku na příkladu obcí ve správních obvodech ORP Litomyšl a Chrudim, a na tomto základě se také snaží stanovit hranici (z pohledu populační velikosti obce) správně fungujících obcí na základě dostupnosti veřejných služeb a veřejné infrastruktury.

Ač autor v názvu mluví o efektivním fungování obcí, z velké části je práce o místním vládnutí a dostupnosti občanské vybavenosti, což zdaleka nemusí vyjadřovat to, zda obec efektivně funguje. Proto by možná i název práce měl být zaměřen jen na efektivní vládnutí.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Z práce je patrné velké zaujetí autora pro téma, proto i rozsah využití literatury je široký a pestrý. Oceňuji také vhléd autora do samosprávných a plánovacích kontextů jiných zemí. Kapitola 2 se mi však jeví jako zbytečně dlouhá (a její poznatky jsou v dalších částech jen málo využity) a navíc bych v nich ocenil nastínění hlavních problémů spjatých se samosprávou především malých českých obcí (je to sice částečně v kapitole 3, ale analýza nejde příliš do hloubky). Navíc bych kapitolu 2 zařadil až za kapitolu 3, kde by tvořila jakýsi přirozený přechod do empirické části a navíc by mohla lépe reagovat na zjištění z předchozí kapitoly týkající se přístupů k místnímu vládnutí.

Z práce si nejsem jistý, zda si je autor vědom rozdílu mezi pojmy obec a sídlo (např. na základě výroku „Česká republika má prakticky jednu z nejrozdrobenějších sídelních soustav v Evropě, v současnosti 6248 obcí. Sídelní struktura je tedy velice hustá a i poměrně rovnoměrně rozložena.“ Pokud by člověk mluvil o samosprávné soustavě, tak o tom nelze pochybovat, ale z pohledu jednotlivých sídel si tímto zdaleka nejsem jistý. Problém se ztotožněním sídla a obce se táhne celou prací – k tomu se ale dostanu ještě dále.

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

Autor se podrobně snažil vysvětlit svůj metodický postup, avšak já v něm shledávám určité nedostatky. Zaprvé, autor svou metodikou a priori znevýhodňuje malé obce - např. když dané ukazatele (počet kandidujících do zastupitelstva, počet spolků, aj.) nepřepočítává na počet obyvatel v dané velikostní skupině, nebo používá ukazatele, které dle mého názoru nejmenší obce nemusí naplňovat záměrně (např. participativní rozpočet z důvodu velké znalosti místního prostředí a

potřeb občanů nemusí dávat smysl). Zadruhé, volil bych spíše nižší počet indikátorů, ale za to kvalitních, než velký počet méně kvalitních (malá referenda, rozpočtové saldo). Místo toho by se dalo uvažovat např. o přítomnosti uvolněného či neuvolněného starosty.

Další otázkou je, zda vůbec cíle práce lze hodnotit tímto kvantitativním způsobem – vzhledem k populačnímu vývoji v malých obcích, který je v posledních letech pozitivní a převyšuje dokonce celostátní průměr (více např. zde: <https://www.statistikaamy.cz/2021/01/18/vylidnuji-se-v-cesku-male-obce>), malé obce, i přes své nevýhody pravděpodobně obyvatelům nabízí něco, co ve velkých obcích nenajdou. Z tohoto důvodu možná není nutné vnímat budoucnost malých obcí tak kriticky a striktně z ekonomického úhlu pohledu. Ale chápu, že se autor realitu pokusil zachytit na základě statistických dat.

Poslední drobná poznámka – domnívám se, že zkratka SMS ve spojení „SMS šetření“ znamená spíše šetření Svazu měst a obcí, než za pomoci *short message service*, jak je uvedeno v seznamu zkratk.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

I přes z mého pohledu výše zmíněné nedostatky je analytická část zpracována kvalitně a vyváženě, sehnat dostupná data nebylo pro autora zcela jistě lehkou záležitostí.

Snad jen postrádám vstupní analýzu obcí vybraných správních obvodů ORP, která by hodnotila kvalitu života v nich např. na základě vývoje počtu obyvatel, indexu vzdělanosti atd.

Závěry práce (*odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.*)

Autor zmiňuje, že v rámci práce určí základní standardy fungování obcí, to jsem však v závěru úplně nenašel. Očekával bych, že na základě svého výzkumu např. určí standardy toho, co by měly jednotlivé velikostní skupiny obcí mít, resp. jak by měla fungovat samospráva.

Za zcela zmýlený považuji závěr, že „*Jedním z řešení problémů nízké udržitelnosti a vybavenosti malých obcí tak může být například jejich slučování.*“ Toto může pomoci maximálně ke zkvalitnění místního vládnutí, ale nikoli k přiblížení veřejných či komerčních služeb občanům, protože změna bude jen administrativní a statistická, ale nikoli fyzická v terénu – navýší se počet obyvatel v obci, ale nikoli v daném přidruženém sídle (tj. nezmění se ani jeho atraktivita pro lokalizaci služeb) – zde se opět dostáváme ke zmýlenému ztotožnění pojmu obec a sídlo.

2. Formální náležitosti práce (*zatrhněte Vaši volbu*)

Formální úprava: velmi dobrá

Stylistická úroveň: výborná

Citační úroveň: výborná

Komentář (*vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.*)

Formální náležitosti práce jsou v pořádku až na malé drobnosti – místo „v obcích ORP“ by měl autor užívat spojení „v obcích správního obvodu ORP“. Také využití liniových grafů pro nespojité jevy není úplně v pořádku.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Autor si vybral těžké téma, nicméně práci zpracoval bezpochyby se zaujetím a dal si také velkou práci při hledání dat. Teoretická i analytická část je provázaná, avšak z mého pohledu je škoda, že nezvolil metodiku, která by byla méně diskriminační vůči malým sídlům. Pak by možná malá sídla mohla z tohoto porovnání vyjít lépe.

Předloženou práci **doporučuji** k obhajobě.

Otázky k obhajobě

Pokud byste přepočítal některé indikátory (jen ty, u kterých by to mělo smysl) na průměrný počet obyvatel v dané velikostní skupině, změnily by se výsledky vašeho hodnocení?

I přesto, že „fungování“ nejmenších obcí ve vašem výzkumu vychází nejhůře (a stejně tak by to asi vypadalo za celé Česko), jakým způsobem si vysvětlujete, že v nich nedošlo za posledních třicet let k drastickému poklesu populace či naopak k jejímu růstu? Jak v případných dalších výzkumech zachytit i jiné faktory, které pozitivně ovlivňují život obyvatel v nejmenších obcích? Jak to souvisí s „fungováním“ obce?

Datum: 31. 8. 2022

Autor posudku: Mgr. Vladan Hruška, Ph.D.

Podpis:

